

Strategie digitalizace v Moravské zemské knihovně v Brně

Zdeněk Hruška a kol.

Verze 1.0
22. 2. 2017

Moravská zemská knihovna v Brně

Obsah

1 Digitalizace v Moravské zemské knihovně.....	3
2 Digitalizace v českých knihovnách – stručná analýza současného stavu	4
2.1 Projekt Národní digitální knihovna (NK ČR a MZK).....	4
2.2 Digitalizace fondů NK ČR ve spolupráci se společností Google.....	4
2.3 Krajské digitalizace (krajské knihovny a krajská digitalizační centra)	5
2.4 Další digitalizační projekty	5
3 Digitalizace v zahraničí – stručná analýza	6
4 Strategie digitalizace MZK	7
4.1 Návrhy na podporu strategie digitalizace.....	8
5 Přílohy.....	9
5.1 Příloha 1: Technické možnosti digitalizační linky MZK	9
5.1.1 Skenery v digitalizační lince NDK – možnosti a limity	9
5.1.2 Vybavení digitalizační linky zvukových dokumentů	11
5.2 Příloha 2: Výběr dokumentů k digitalizaci dle zahraniční praxe.....	12
6 Použité zdroje.....	15

1 Digitalizace v Moravské zemské knihovně

Aktuálně největším digitalizačním projektem v Moravské zemské knihovně je projekt Národní digitální knihovna (NDK).¹ Kromě digitalizace v rámci NDK proběhly v knihovně i další digitalizace – v minulosti šlo např. o mapové sbírky,² staré tisky, nebo dokumenty rajhradského kláštera³ – digitalizace těchto sbírek v MZK dále pokračuje, nově se k nim přidala i digitalizace gramofonových desek.⁴ MZK je také zapojena do evropského projektu Ebooks on Demand (EOD),⁵ ve kterém se digitalizují na objednávku čtenářů knihy vydané před rokem 1900.

Díky výše uvedeným projektům a získaným zkušenostem má MZK dobré předpoklady a potřebné know-how pro digitalizaci knihovních sbírek ve vysoké kvalitě.

V rámci projektu NDK se pokračuje v nastaveném trendu, kdy jsou (díky skladbě skenerů i některým dalším faktorům) skenovány hlavně novodobé dokumenty, které jen částečně procházejí výběrem dle kvalitativních kritérií, většina digitalizovaných dokumentů tím pádem spadá pod ochranu autorského zákona, a nemůže proto být zatím zpřístupněna široké veřejnosti mimo budovu knihovny.

Původní vizí projektu NDK bylo zdigitalizovat přibližně do roku 2040 bohemikální produkci ve fondech NK ČR a MZK. Tato vize se však ukázala vzhledem k dostupným zdrojům (hlavně finančním) jako velice komplikovaná, proto byla na půdě MZK započata diskuze o nové strategii digitalizace. Na základě provedené rešerše o digitalizačních strategiích zahraničních knihoven a diskuze pracovní skupiny byl vytvořen tento dokument, který bude udávat směr dalších digitalizačních aktivit MZK v rámci projektu NDK, aby byla zajištěna co největší míra využitelnosti výsledků digitalizace.

¹ <http://www.ndk.cz/>

² <http://www.staremapy.cz/>

³ <http://www.rajhradskyklaster.cz/>

⁴ <http://projekt.narodnifonoteka.cz/>

⁵ <http://www.mzk.cz/sluzby/e-knihy-na-objednavku>

2 Digitalizace v českých knihovnách – stručná analýza současného stavu

2.1 Projekt Národní digitální knihovna (NK ČR a MZK)

Jedná se o jeden z největších digitalizačních projektů v historii českých knihoven – žádný jiný projekt nedigitalizuje v takovém množství a prakticky všechny typy literatury – ostatní digitalizační aktivity se soustřeďují na specifické druhy dokumentů dle typu knihovny, která digitalizaci provádí.

V průběhu projektu (do konce roku 2014) se podařilo zdigitalizovat 26 mil. stran, nyní v rámci pětileté udržitelnosti projektu se v digitalizaci pokračuje dle možností obou digitalizačních linek.⁶ Digitalizované dokumenty jsou čtenářům zpřístupňovány v digitální knihovně Kramerius NK ČR⁷ a MZK⁸, archivní kopie jsou uloženy v dlouhodobém digitálním repozitáři v Praze.

2.2 Digitalizace fondů NK ČR ve spolupráci se společností Google

Národní knihovna ČR již přes šest let (od roku 2011) digitalizuje ve spolupráci s firmou Google významnou část fondu svých starých tisků (běžné staré tisky, tisky 19. století a starší fond Slovanské knihovny převážně z let 1800–1870).

NK ČR zajišťuje případné opravy a restaurování knih, jejich opatření čárovými kódy, katalogizaci a vytvoření metadat ve formátu MARC XML. Společnost Google pak zajišťuje pojištění a přepravu knih do digitalizačního centra v Německu. Zdigitalizované knihy jsou následně dostupné v digitální knihovně Manuscriptorium⁹ a v aplikaci Google Books. Do konce roku 2016 bylo zdigitalizováno přes sto tisíc knih.

⁶ Aktuálně (únor 2017) je v projektu NDK zdigitalizováno cca 40 mil. stran, z toho ale jen 3,5 mil. stran je veřejně dostupných i mimo prostory knihoven.

⁷ <http://kramerius.nkp.cz/>

⁸ <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk>

⁹ <http://www.manuscriptorium.com/cs>

2.3 Krajské digitalizace (krajské knihovny a krajská digitalizační centra)

Již několik let probíhají tzv. krajské digitalizace, které mají různou podobu – někde je celý projekt v režii kraje, jinde je pověřenou institucí krajská knihovna a kraj dodává techniku a pracovní úvazky, v některých případech se jde cestou externí digitalizace.

Digitalizovány jsou jak knihovní fondy (především regionální periodika, staré tisky), tak muzejní sbírky i další materiál v závislosti na koncepci v daném kraji a na zájmu jednotlivých paměťových institucí. Vybavení digitalizačních linek skenery a počty úvazků se pohybují v jednotkách. Počty naskenovaných a zpracovaných stran se liší kraj od kraje, čísla se pohybují od statisíců stran po jednotky milionů.¹⁰

2.4 Další digitalizační projekty

Kromě výše uvedených digitalizací probíhá celá řada menších projektů¹¹ placených z programu VISK 6 a 7 – své digitalizační linky má např. Městská knihovna v Praze¹² (9 tis. dokumentů), Knihovna akademie věd ČR¹³ (15 tis. dokumentů), Národní technická knihovna¹⁴ (cca 2–3 tis. dokumentů), ale i vysokoškolské a další odborné knihovny (řádově stovky digitalizovaných dokumentů). Digitalizují i menší knihovny – např. Městská knihovna Polička.¹⁵

¹⁰ Stav z dubna 2016 je dostupný zde: [Krajské digitalizace](#).

¹¹ Zdrojem dat: [Registr digitalizace](#), stav k lednu 2017.

¹² <http://www.mlp.cz/cz/kontakty/pobocky/oddeleni-digitalizace/?knihovna=>

¹³ <https://www.lib.cas.cz/digitalni-knihovna/>

¹⁴ <https://www.techlib.cz/cs/2934-digitalizacni-workflow-ntk>

¹⁵ <http://www.memoria.policka.org/>

3 Digitalizace v zahraničí – stručná analýza

Část zahraničních knihoven¹⁶ upouští od „masové digitalizace“ ve smyslu digitalizace veškerého dostupného fondu a přechází k digitalizaci výběrové. Knihovny si uvědomují, že kompletní digitalizace fondu je z hlediska potřebných zdrojů velmi náročná a nemusí zohledňovat některé aspekty, jako je např. obsahová kvalita dokumentů – než se dostane na kulturně a historicky hodnotné knihy, může to trvat i řadu let. Dle provedené rešerše bylo zjištěno, že zahraniční knihovny používají při výběru dokumentů k digitalizaci navzájem podobná kritéria:

- kulturní nebo historický význam dokumentu,
- unikátnost nebo vzácnost dokumentu,
- autorsko-právní hledisko (možnost dílo zpřístupnit),
- digitalizační plány dalších institucí (zamezení duplicitní digitalizace),
- pravděpodobné množství čtenářů po digitalizaci (s důrazem na autorskoprávní hledisko),
- zájem veřejnosti (počet požadavků na papírovou verzi),
- riziko ztráty originálu (krádež, rozpad nosiče),
- příslušnost dokumentu ke sbírce/kolekci a náročnost digitalizace celé sbírky/kolekce (např. nutnost shromáždit všechny části),
- náročnost přípravy dokumentu k digitalizaci (např. potřeba dokument restaurovat, nutnost vytvořit metadata – hlavně bibliografická),
- celková náročnost digitalizace dokumentu (jestli je např. potřeba dokument restaurovat, jestli má potřebná metadata, kde se nachází, kolik lidí (a skenerů) se na digitalizaci musí podílet, jak dlouho bude trvat, ...

Kompletní výsledky rešerše viz příloha č. 2: [Aspekty výběru dokumentů pro digitalizaci dle praxe některých zahraničních knihoven](#).

¹⁶ Přehled vybraných knihoven viz příloha č. 2 – [Aspekty výběru dokumentů pro digitalizaci dle praxe některých zahraničních knihoven](#).

4 Strategie digitalizace MZK

V MZK se digitalizují dokumenty, které pocházejí z těchto částí fondu:

- běžný fond (monografie a periodika),
- historické fondy, mapové a grafické sbírky,
- gramodesky.

Dalším zdrojem dat do Krameria MZK (ne však do digitalizační linky) je digitalizovaná regionální literatura z provenience menších knihoven, muzeí a dalších paměťových institucí, které si svá data ukládají v digitálním úložišti MZK. Pokud se tyto dokumenty zároveň vyskytují ve fondu MZK, nejsou již digitalizovány, jednalo by se o duplicitní práci.

Při výběru částí fondu, které budou zařazeny do digitalizace, jsme omezeni některými faktory, které je nutné brát v potaz:

- významná část starší produkce není doposud zkatalogizována v knihovním systému – jsme tedy omezeni rychlostí retrokatalogizace a jejím rozsahem (např. absence věcného zpracování),
- stavění fondu – většina fondu je pořádána dle formátu, nikoli tematicky, významná část starší produkce nemá přidělené číslo České národní bibliografie (čČNB)¹⁷ a čekání na přidělení čČNB je zdlouhavé,
- skladba technického vybavení digitalizační linky – každý skener se hodí na jiný typ dokumentu a v současné době převažují skenery, které si nejlépe poradí s novými publikacemi – přehled skenerů viz [příloha č. 1](#),
- omezený počet licencí na OCR fraktury a další starší tisková písma – bez zajištění dostatečného počtu licencí není možné digitalizovat starší produkci tištěnou těmito typy písma.

¹⁷ Co je čČNB a proč je pro digitalizaci důležité viz:
http://www.registrdigitalizace.cz/rdcz/uzivatele/texty/rd_jak_ziskat_cCNB.pdf.

Výběr publikací se řídí následujícími kritérii (v tomto pořadí priorit):

1. Ochranná digitalizace dokumentů, kterým hrozí fyzický rozpad (u seriálů je účelné zpracovat titul kompletně, totéž u vícesvazkových monografických děl apod.).
2. Unikátní a vzácně dochované dokumenty (nejen rukopisy, ale např. i regionalia – tj. tam, kde je málo dochovaných výtisků).
3. Digitalizace na žádost čtenářů a institucí.
4. Digitalizace podle půjčovnosti (podle kapacity vhodných skenerů – Treventus, popř. Plustek).
5. Tematická digitalizace (např. podle bibliografií, bohemikální tisky, staré hudebniny nebo podle sbírek, pokud jsou ve fondu identifikovatelné – např. dle signatury nebo druhu dokumentu).
6. Digitalizace v rámci projektů.
7. Ochranná digitalizace dokumentů, kterým hrozí zcizení.
8. Destruktivní digitalizace (průběžně, podle kapacity skeneru a množství dostupných dokumentů).
9. Systematická digitalizace části fondu dle umístění.

4.1 Návrhy na podporu strategie digitalizace

Pracovní skupina navrhuje následující opatření, která umožní efektivnější plnění strategie digitalizace v MZK:

- Zakoupení více manuálních skenerů vhodných na digitalizaci starší knižní produkce.
- Zajištění dostatečného počtu licencí pro OCR, zvláště pro frakturu a další starší tisková písma.
- Personální posílení procesu retrospektivního elektronického zpracování fondů a činností s tím souvisejících.
- Zajištění rychlejšího přidělování čČNB u dokumentů, které ho nemají.
- Posílit digitalizaci dalších druhů nosičů informací z fondu knihovny, jimž hrozí zkáza.

5 Přílohy

5.1 Příloha 1: Technické možnosti digitalizační linky MZK

5.1.1 Skenery v digitalizační lince NDK – možnosti a limity

skener	maximální zpracovatelné velikosti	kapacita / směna 8h	výhody	nevýhody
Suprascan A0	A0 jednostranný dokument 2 × A1 kniha (díky kolíbce)	40–200 uložených skenů (závisí na použitém DPI)	<ul style="list-style-type: none"> • Šetrné k dokumentu, • umožňuje skenování ideálně volných listů a map, • možnost použít kolíbků na knihy, • lze nastavit skenovací oblast, • velmi flexibilní. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pomalé skenování, • skenovací oblast lze omezovat jen po středové vertikální ose (velmi nepřesně), • složitější a nepřesné vyrovnání dokumentů v ose X, Y, • pomalé ukládání velkých obrazů při vysokém DPI.
Canon	A3+ oboustranně	13 000	<ul style="list-style-type: none"> • Nejrychlejší skenování, • zvládne větší formát oboustranně, • obrazy se velmi dobře zpracovávají v následném kroku ořez obrazů, • skenování delších dokumentů. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vazba knihy je zničena, • nezvládne dostatečně kvalitně obrázkové strany, • je obtížné naplnit jeho kapacitu na jednu směnu, • nezpracuje křídový papír a „průklepový“ papír, • nezpracuje fotografie.
Plustek (3×)	1 × A3 – jednostranně 2 × A4 – dvoustranně	2500 × 3	<ul style="list-style-type: none"> • Méně šetrné k dokumentu, • zpracuje široké spektrum dokumentů omezené jen formátem A3 a náchylností k poškození. 	<ul style="list-style-type: none"> • Manipulace s dokumentem může poškodit dokument, • pomalé, ale rychlejší než A0, • vhodný na tenčí svazky.
Treventus (2×)	A4+	3600 × 2	<ul style="list-style-type: none"> • Poměrně šetrné skenování, • rychlé skenování (hned za skenerem Canon). 	<ul style="list-style-type: none"> • Nezpracuje křídový papír a „průklepový“ papír, • vazba knihy nesmí být příliš pevná ani

				<p>poškozená,</p> <ul style="list-style-type: none"> ● nezpracuje uvolněné stránky v knize, ● nevhodné pro knihy s tiskem blízko ke hřbetu, ● nezpracuje barevné strany, které jsou potištěny až do krajů.
DL mini	2 × A3	3600	<ul style="list-style-type: none"> ● Relativně šetrné skenování, ● poměrně rychlá skenování, ● umožňuje i manuální režim, ● skenuje svazky až A3, ● ideální na periodika a objemné svazky. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Nevhodné pro knihy, které mají tendenci k samozavírání, ● nevhodné pro knihy s tiskem blízko ke hřbetu, ● nevhodné pro obrazové publikace s fotografiemi přes dvoustranu.
DL 3003	2 × A2	3600	<ul style="list-style-type: none"> ● Relativně šetrné skenování, ● poměrně rychlé skenování, ● umožňuje i manuální režim, ● skenuje svazky až A2, ● ideální na periodika a objemné svazky. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Nevhodné pro knihy, které mají tendenci k samozavírání, když leží otevřené, ● nevhodné pro knihy s tiskem blízko ke hřbetu, ● nevhodné pro obrazové publikace s fotografiemi přes dvoustranu.
ATIZ	2 × A3+	2500	<ul style="list-style-type: none"> ● Šetrné skenování, ● díky kolíbce zpracuje i komplikované svazky. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Pro linku NDK nutná komplikovanější formátová migrace.

5.1.2 Vybavení digitalizační linky zvukových dokumentů

- Kazety:
 - kazetový magnetofon AD-RW900

- Šelakové desky:
 - gramofon 78 ot/min: Pro-Ject Debut III
 - přenoska: Ortofon (Ortofon OM 78)
 - předzesilovač: Pro-Ject Tube Box S

- Vinylové desky:
 - gramofon 33 $\frac{1}{3}$ ot/min, 45 ot/min: Pro-Ject 1 EPRESSION Classic
 - přenoska: Ortofon (Ortofon Stylus 3E)
 - předzesilovač: Project Speed Box SE II

- Pračky desek:
 - Nitty Gritty
 - Spin Clean Vinyl Record Washer MKII

5.2 Příloha 2: Výběr dokumentů k digitalizaci dle zahraniční praxe

Východiska

Analýza byla provedena za účelem shromáždění a posouzení informací a příkladů praxe ze zahraničních knihoven, které se dlouhodobě zabývají masovou digitalizací. Zpráva bude sloužit jako jeden z podkladů pro návrh digitalizační strategie v Moravské zemské knihovně.

Shrnutí

Z níže zjištěných informací vyplývá, že zahraniční knihovny vybírají dokumenty k digitalizaci v zásadě podle následujících kritérií:

- kulturní, historická či informační hodnota dokumentu a jeho unikátnost,
- využívanost dokumentu (počet požadavků/vypůjček),
- dostupnost originálu (např. umístění v externím skladu, pouze jedna kopie), stav originálu (ve smyslu ochranné digitalizace).

Kromě uvedených kritérií je nutné přihlédnout i k dalším aspektům:

- (ne)možnost zveřejnění dokumentu (preferance autorsky volných dokumentů),
- příslušnost dokumentu ke sbírce nebo možnost ho do (umělé) sbírky zařadit,
- využití zdigitalizovaného dokumentu pro prezentaci knihovny vůči veřejnosti.

V zahraniční literatuře¹⁸ se objevuje jako doporučení také vytvoření analýzy nákladů a přínosů, která odpoví na tyto otázky: Kde jsou dokumenty uloženy? Jak snadno je lze vyhledat? Kolik to bude stát času, lidských sil, peněz? Jaké rozměry mají dokumenty? Jak pracně se budou skenovat? Je intelektuální hodnota dokumentu úměrná nákladům na digitalizaci? Zvýší se dosah/hodnota dokumentu, pokud se zdigitalizuje? K hodnocení vhodnosti dokumentu k digitalizaci lze využít skórovací kartu Make it Digital Scorecard.¹⁹

Knihovna by si měla vytvořit plán výběru dokumentů a tento plán musí dodržovat.

¹⁸ DigitalNZ. *A Framework for Good Digitisation in New Zealand*. 2009. Dostupné také z: http://www.digitalnz.org/system/resources/BAhbBIsHOgZmSSJAMjAxMi8wNy8yMC8xNF80NF8yNV81MjhZnJhbWV3b3JrX2ZvcI9nb29kX2RpZ2I0aXNhdGlvb3R5ZG90ZGFVA/framework_for_good_digitisation.pdf

¹⁹ Make it Digital Scorecard. *DigitalNZ* [online]. 2009 [cit. 2017-01-09]. Dostupné z: <http://www.digitalnz.org/make-it-digital/selecting-for-digitisation/make-it-digital-scorecard>

Výsledky průzkumu zahraničních knihoven

Bayerische Landesbibliothek (Bavorská zemská knihovna)

Knihovní fond obsahuje velké množství manuskriptů, inkunábulí a dalších historicky cenných dokumentů, na které se knihovna při své digitalizaci především zaměřuje (zdigitalizováno bylo již více než 400 000 historických dokumentů). Knihovna digitalizuje především vybrané kolekce nejstarších a nejvzácnějších knih a dalších dokumentů. Rovněž uzavřela smlouvu se společností Google, která digitalizuje knihy ze 17.–19. století.

Kansalliskirjasto (Národní knihovna Finska)

Ve své digitalizační strategii knihovna stanovila čtyři hlavní kategorie pro výběr dokumentů. Důležitá je komplexnost – knihovna digitalizuje dokumenty ze sbírek, které vlastní, nebo digitalizované dokumenty sdružuje do uměle vytvořených sbírek. Je zohledňována také kulturní hodnota díla, množství požadavků na knihu a potřeba ochrany díla.

University of Minnesota Library

Jedná se o akademickou knihovnu USA, která považuje za klíčovou informační hodnotu dokumentu – ta je určena mimo jiné množstvím výpůjček. Vzhledem k tomu, že často půjčované dokumenty jsou většinou součástí určité sbírky, je potřeba sbírku identifikovat a dle půjčovnosti dokumentů i digitalizovat. Upřednostňovány jsou sbírky s autorsky volnými dokumenty.

British Library

Knihovna vybírá dokumenty pro digitalizaci dle jejich unikátnosti, jejich důležitosti z kulturního a historického hlediska, příslušnosti v kolekcích/sbírkách (nebo zda se takové kolekce dají virtuálně vytvořit), zda je možno je zpřístupnit a zda přitahují pozornost (ve smyslu využití k prezentaci knihovny nebo možnosti získat tak externí finanční zdroje). V neposlední řadě se přihlíží k požadavkům čtenářů.

University Library, University of Leeds

V univerzitní knihovně používají pro výběr tři hlediska, kterými jsou ochrana fyzického dokumentu, požadovanost nebo vzácnost dokumentu a využití digitalizovaného dokumentu pro propagaci knihovny.

Digital New Zealand

Projekt využívá pro výběr k digitalizaci několik kritérií – stav a ochrana originálu a zvýšení čtenosti dokumentu. Dále doporučuje určit dokumenty, které jsou v knihovně jedinečné. Vhodné je digitalizovat specifická témata, kolekce a reagovat na potřeby uživatelů.

University of Auckland Library

Pro knihovnu je důležitá intelektuální a historická hodnota dokumentu, dále jeho požadovanost čtenáři a s tím spojená dostupnost (nebo nedostupnost) dokumentu. Je přihlíženo i k tomu, zda může digitalizace určitého dokumentu zvýšit jeho čtenost.

National Library of Australia

Jako jedna z mála tato knihovna nepoužívá výraz „masová digitalizace“, nýbrž „selektivní digitalizace“, je si vědoma toho, že v dohledné době není možné vše zdigitalizovat.

Při výběru dokumentů je brána v potaz řada faktorů – kulturní a historický význam dokumentu, jeho jedinečnost, pravděpodobné množství čtenářů po digitalizaci a s tím spojený počet žádostí o zapůjčení papírového originálu, stav originálu a riziko jeho ztráty, otázka zpřístupnění díla, digitalizační plány dalších institucí. Uvádí i některá další kritéria – náročnost přípravy dokumentu k digitalizaci (potřeba restaurování, nutnost doplnění metadat) a jaká je náročnost samotné digitalizace. Rovněž je důležité si ujasnit, jestli je dokument součástí sbírky/kolekce a jak náročné je shromáždit a zdigitalizovat celou kolekci.

6 Použité zdroje

1. BRANTL, Markus a Irmhild SCHÄFER. *Challenges and Experiences in the Mass Digitization of Manuscripts and Rare Books at the Bavarian State Library*. EIKONOPOIIA: Digital Imaging of Ancient Textual Heritage. Proceedings of the international conference. Helsinki, 2010. Dostupné z: https://www.digitale-sammlungen.de/content/dokumente/Brantl_Schaefer_Eikonopoiia.pdf
2. CEYNOWA, Klaus. *Mass Digitization for Research and Study: The Digitization Strategy of the Bavarian State Library*. WORLD LIBRARY AND INFORMATION CONGRESS: 74TH IFLA GENERAL CONFERENCE AND COUNCIL 10-14 August 2008, Québec, Canada. Dostupné z: <http://archive.ifla.org/IV/ifla74/papers/139-Ceynowa-en.pdf>
3. COLLECTION DIGITISATION POLICY. *National Library of Australia* [online]. [cit. 2017-01-09]. Dostupné z: <http://www.nla.gov.au/policy-and-planning/collection-digitisation-policy>
4. DigitalNZ. *A Framework for Good Digitisation in New Zealand*. 2009. Dostupné také z: http://www.digitalnz.org/system/resources/BAhbBlSHOqZmSSJAMjAxMi8wNy8yMCM8xNF80NF8yNV81MjhfZnJhbWV3b3JrX2Zvcj9nb29kX2RpZ2l0aXNhdGlubi5wZGYGOqZFVA/framework_for_good_digitisation.pdf
5. Digitisation Strategy 2008-2011. *The British Library* [online]. 2008 [cit. 2017-01-09]. Dostupné z: <http://www.bl.uk/aboutus/stratpolprog/digi/digitisation/digistrategy/>
6. HAZEN, Dan, Jeffrey HORRELL a Jan MERRILL-OLDHAM. *Selecting Research Collections for Digitization*. 1998. Dostupné také z: <https://www.clir.org/pubs/reports/hazen/pub74.html>
7. KNOLL, Adolf. *Šest let spolupráce se společností Google na digitalizaci starých knih*. Archivy, knihovny a muzea v digitálním světě 2016. Dostupné z: <https://youtu.be/bSbnFkmAqVc>
8. Make it Digital: Selecting for Digitisation. *DigitalNZ* [online]. 2009 [cit. 2017-01-09]. Dostupné z: <http://www.digitalnz.org/make-it-digital/selecting-for-digitisation>

9. Make it Digital Scorecard. *DigitalNZ* [online]. 2009 [cit. 2017-01-09].
Dostupné z: <http://www.digitalnz.org/make-it-digital/selecting-for-digitisation/make-it-digital-scorecard>
10. MOORE, Erik. *Strategies for Implementing a Mass Digitization Program*.
Dostupné z: https://practicaltechnologyforarchives.org/issue3_moore
11. *Národní digitální knihovna* [online]. c2016 [cit. 2017-01-09]. Dostupné z:
<http://www.ndk.cz/>
12. *Registr Digitalizace* [online]. [cit. 2017-01-09]. Dostupné z:
<http://registrdigitalizace.cz/rdcz/>
13. The National Library of Finland. *THE NATIONAL LIBRARY'S STRATEGY FOR 2016–2020*. Helsinki, 2016. Dostupné z:
https://www.kansalliskirjasto.fi/sites/default/files/atoms/files/strategy_of_natlibfi_years_2016-2020.pdf
14. THE UNIVERSITY OF AUCKLAND. *Digitisation Activities: Best Practice Guidelines*. 2014. Dostupné také z:
https://www.library.auckland.ac.nz/docs/digital_projects/digitisation_guidelines.pdf